

Surahammars kommun

Utvärdering av krishanteringen under skogsbranden i Västmanland 2014

Erik Schyberg

Titel: Surahammars kommun. Utvärdering av krishanteringen under skogsbranden i Västmanland 2014.

Författare: Erik Schyberg.

Stockholm: FHS/Crismart, 2015-09-11

ISBN: 978-91-86137-48-9

FHS-beteckning: 640/2014

Sammanfattning

Skogsbranden i Västmanland sommaren 2014 ledde till en omfattande räddningsinsats och blev den största samverkansinsatsen på svensk mark sedan det nuvarande krisberedskapssystemet infördes. Syftet med rapporten är att, utifrån ett krisberedskapsperspektiv, dra lärdomar och ta tillvara erfarenheter från händelsen genom en systematisk undersökning. Utvärderingen är skriven av Försvarshögskolan/Crismart på uppdrag av Surahammars kommun, genom länsstyrelsen i Västmanlands län. Utvärderingen har främst baserats på skriftlig och muntlig information från Surahammars kommun som har erhållits genom processledning, intervjuer och dokumentanalys. Huvudfrågan har varit hur kommunen kan lära och utvecklas av händelsen och utvärderingen ger exempel på inom vilka områden kommunen bör utveckla sin verksamhet samt inom vilka områden det finns goda exempel på beslutsfattande och agerande.

Surahammar var en av fyra kommuner som drabbades av skogsbranden i Västmanland som började den 31 juli 2014. Jämfört med de andra kommunerna utsattes dock inte Surahammar lika hårt. Evakueringar skedde i kommunen men under relativt lugna former. Inga fastigheter förstördes, det var till stora delar bolagsskog som brann och behovet av psykosocialt stöd var mycket litet. Surahammars hantering av händelsen präglades främst av lägesuppfattning, informationsspridning och efterarbete. Kommunen ansåg sig inte behöva aktivera krisledningsnämnden, utan kunde hantera händelsen med en tjänstemannastab. Surahammars kommun ansåg att efterarbetet försvårades av att länsstyrelsen inte hade förståelse för att de inblandade kommunerna var olika drabbade av händelsen.

Även om kommunen jämförelsevis inte drabbades så hårt av branden finns det ändå ett par lärdomar och goda exempel på krishantering från händelsen. Kommunen evakuerade på eget initiativ bl.a. ett äldreboende i förebyggande syfte, ett bra beslut då situationen var mycket osäker och det inte fanns anledning att invänta evakueringsbeslut från annat håll. Surahammars kommun var också mycket aktiv i informationssökning på plats i Ramnäs. Dels satt informatörer som rapporterade för kommunens räkning, dels åkte kommunens beredskapssamordnare mellan Ramnäs och kommunens stab med lägesuppdateringar. Samordnarens arbete visade också att personliga kontakter inom kommunen var avgörande för hanteringen. Informationsarbetet och lägesuppdateringarna försvårades dock av att samordnaren och informatörerna även belades att utföra andra uppgifter på plats i Ramnäs.

En lärdom för kommunen är att informatörerna som arbetade i Ramnäs hade behövt en bättre uppfattning om vilka behov som fanns inom kommunen. Loggföring under händelsen hade också behövt vara bättre och information på minoritetsspråk borde ha givits ut snabbare. Även om arbetstidsplanering genomfördes var en del bland kommunens personal mycket trött efter händelsen och hade begränsade möjligheter att återhämta sig efteråt. Det är därför alltid viktigt att tänka på uthållighet ur ett längre perspektiv.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och mål	1
1.2 Metod och material	2
2. Vad hände i Surahammars kommun?	3
2.1 Initial organisation och informationssamordning	3
2.2 Evakuering, frivilliga och stöd till drabbade	5
2.3 Information till allmänhet och medier	9
2.4 Ersättningsfrågor och kommunens efterarbete	11
3. Slutdiskussion	14
4. Referenser	17

Faktarutor

Faktaruta 1: Posom	6
Faktaruta 2: VMA och myndighetsmeddelande	7
Faktaruta 3: Förvaltningsområde för minoritetsspråk	11

1. Inledning

Skogbranden i Västmanland 2014 är ur flera aspekter intressant och viktig att dra lärdomar från. Händelsen ledde till en omfattande (räddnings)insats – den största i Sverige i modern tid och innebar att området för samhällsskydd och beredskap prövades på samtliga nivåer; Staten tog över ledningen av kommunal räddningstjänst, en samverkansstab organiserades, krisledningsnämnder aktiverades, evakuering av medborgare och djur genomfördes, ett stort antal kommunala, statliga och privata aktörer bistod de ansvariga aktörerna under händelsen och Sverige begärde stöd från EU. Ett stort antal frivilligorganisationer och spontanfrivilliga hjälpte till och 69 olika räddningstjänster deltog i arbetet.

Sammantaget är det den största samverkansinsatsen som genomförts på svensk mark sedan det nuvarande systemet för krisberedskap infördes år 2002. Detta är i sig anledning till att inblandade aktörer och systemet i sin helhet måste studeras – de stora händelserna ställer särskilda krav och avslöjar brister mer obarmhärtigt än de oftare förekommande. Krishanteringslitteraturen talar om ”mega-kriser”, ibland för att visa på en trend mot allt sårbarare samhällen, men främst för att skärskåda beredskapssystemen och de kontaktytor inom dem som måste fungera friktionsfritt för att samhällets ska skyddas effektivt.¹ Skogsbranden i Västmanland var ingen ”mega-kris”, men omfattningen av händelsen och påfrestningen på systemet var så omfattande att en liknande effekt kan uppnås för att ta pulsen på svensk krisberedskap.

Utvärderingen är skriven av Försvarshögskolan/Crismart på uppdrag av Surahammars kommun. Surahammars kommun har 9 918 invånare och ligger norr om Västerås, mitt i Västmanlands län. Surahammar är en av länets mindre kommuner, sett till invånarantalet. Järnvägsstationer finns i centralorten Surahammar samt i orterna Ramnäs och Virsbo. I Virsbo finns ett industriområde med över 600 anställda. Kommunen har också många fritidshus som ägs av sommarboende utanför kommunen. Kommunens räddningstjänst utgör en del av Mälardalens brand- och räddningsförbund. I kommunen finns två brandstationer, en i Surahammar och en i Virsbo.

1.1 Syfte och mål

Syftet med rapporten är att, utifrån ett krisberedskapsperspektiv, dra lärdomar och ta tillvara erfarenheter från händelsen genom en systematisk undersökning. Målet är att Surahammars kommun ska få ett underlag som bidrar till implementering av lärdomar och fortsatt utveckling av krisberedskapsförmågan. Underlaget ska också vara till nytta och komma till användning för utvecklingen av hela samhällets krisberedskap.² Utvärderingens huvudfrågor är:

- Hur kan Surahammars kommun lära och utvecklas av händelsen?
  - Inom vilka områden bör kommunen utveckla sin verksamhet?
  - Inom vilka områden finns goda exempel på beslutsfattande och agerade?

1 Helsloot, m.fl. 2012.

2 FHS 2014-12-15, 640/2014.

1.2 Metod och material

Utvärderingen baseras främst på skriftlig och muntlig information som erhållits från Surahammars kommun, men också på information från övriga aktörer som på olika sätt deltog i eller berördes av branden. Olika datainsamlingsverktyg har använts för att samla in material;

Processledning: Med processledning avses ett endagsseminarium där relevanta aktörer samlas för en gemensam, strukturerad diskussion om händelseförloppet och agerandet. Diskussionen förs under ledning av moderatorer som tillser att diskussionen behandlar de teman som valts ut i dialog mellan Crismart och uppdragsgivaren. Anteckningar förs av diskussionen som därtill spelas in. En rapport/analys tas fram av samtalen. Utöver att tjäna som datainsamlingsverktyg, genererar processledning också ofta ett lärande (av krisen) hos de aktörer som deltar.

Under processledningsdagen genomfördes vissa av diskussionspassen som fokusgrupper. En fokusgrupp är en undersökningsmetod där en grupp personer tillfrågas samtidigt om en viss frågeställning eller ett visst tema. Frågorna är ställda till hela gruppen och uppmuntrar till diskussion. Fokusgruppen leds av en moderator som ska sköta intervjun/diskussionen utan att vara styrande. Kommunen fick själv avgöra vilka personer som skulle delta under processledningsdagen. Crismart delade in deltagarna i fokusgrupper.

Intervjuer: Semistrukturerade intervjuer har genomförts med relevanta aktörer.

Dokumentanalys: Genomgång har gjorts av relevanta författningar, riktlinjer, handlingsplaner, loggböcker samt övrig relevant dokumentation rörande branden.

Utvärderingen gör inte anspråk på att förmedla en heltäckande bild av händelsen, fokus ligger på kommunens perspektiv av händelsen. Utvärderingen behandlar inte själva räddningsinsatsen och släckningsarbetet.

2. Vad hände i Surahammars kommun?

2.1 Initial organisation och informationssamordning

Detta avsnitt beskriver hur Surahammars kommun blir involverad i händelsen och vilka åtgärder kommunen vidtar under de första dagarna. SOS Alarm larmas torsdagen den 31 juli klockan 13.39 om en brand på ett kalhygge nordost om Seglingsberg i Surahammars kommun. Beredskapssamordnaren i Surahammars kommun, Andreas Karlsson, får information om branden via media.³ Han avbryter sin semester och besöker brandområdet runt Öjesjön i Sala kommun runt kl 20.00 för att få en lägesbild. Branden är inte under kontroll men Karlsson upplever ändå att det råder ett relativt lugn inom räddningstjänsten.⁴

Lördagen den 2 augusti klockan 12:44 samtalar Mälardalens brand- och räddningsförbund (MBR) via telefon med Andreas Karlsson. MBR meddelar att branden inte är under kontroll, att det kommer fortsätta brinna under två eller tre dagar till och att branden är den största i området på 40 år. Sala och Surahammar kommun berörs. Kostnaden för bekämpningen är uppe i runt 300 000 kronor och förväntas öka.⁵ Ingela Regnell på länsstyrelsen menar att länsstyrelsens TiB har haft kontakt med räddningstjänsten som inte ser något behov av att U-sam sammanträder. Andreas Karlsson efterfrågar att få tillgång till kartor via Regnell för att Surahammar och Sala ska kunna gå ut med samma information.⁶ Kommunen informerar om branden på kommunens hemsida den 2 augusti.⁷ Ett 70-tal brandmän deltar nu i insatsen. En begäran görs till MSB om förstärkningsresurser.⁸

Dagen efter, söndagen den 3 augusti besöker Andreas Karlsson staben vid Vallby brandstation, räddningstjänstens huvudstation, runt klockan 16.00 för att få en lägesbild. Han får veta att läget är kritiskt, att branden rör sig i riktning mot Gammelby men att "semestrar kan fortgå".⁹ Karlsson får se en bild på brandstationen som visar att branden nu har spridit sig en liten bit i Surahammars kommun.¹⁰

Ett U-Sammöte genom telefonkonferens hålls klockan 19.00. Kommunens ekonomichef Christina Sandin och kommunalråd Britt-Inger Fröberg representerar Surahammar.¹¹ U-Sammötet upplevs som ett rent upplysningstillfälle. Det råder delade meningar mellan kommunen och länsstyrelsen om vilken information som egentligen framkom under detta möte. Enligt länsstyrelsens minnesanteckningar meddelar räddningstjänsten att branden nästan sträcker sig till Gammelby utanför Virsbo, bara några kilometer från Gammelby, och att den har brutit igenom flera upprättade begränsningslinjer. Inga naturliga hinder stoppar heller brandens spridning, t.ex. vägar. Räddningstjänsten försöker begränsa spridningen. Vidare ska Surahammars kommun också ha informerats om att

3 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

4 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

5 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03; Surahammars kommun 2015-08-13.

6 Surahammars kommun, Storggruppsdiskussion 2015-03-31.

7 Surahammars kommun, Under branden, 2014.

8 Justitiedepartementet, 2015, s. 64.

9 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

10 Surahammars kommun, Bilaga till stabsprotokoll 2014-08-03.

11 Surahammars kommun, Storggruppsdiskussion 2015-03-31

Gammelby eventuellt måste evakueras och att kommunens Posom i så fall bör aktiveras. Enligt länsstyrelsens minnesanteckningar är en eventuell evakuering en nyhet för Surahammars kommun.¹²

Enligt Surahammars kommun stämmer inte länsstyrelsens minnesanteckningar från U-Sammötet. Även om få inom kommunen visste något om händelsen före U-Sammötet¹³ diskuteras det aldrig under mötet i vilken riktning branden rör sig. Det nämns inte att Gammelby eventuellt behöver evakueras, bara att händelsen är något utöver det vanliga.¹⁴ Mötet drar däremot igång tankarna. Händelsen är mycket otydlig men det framgår att det brinner relativt nära Surahammar. Av den anledningen framstår det som bäst att sammankalla resurser för en större händelse.¹⁵

Det är tydligt att U-Sammötet drar igång krishanteringsarbetet i Surahammars kommun. Oavsett vilken information som framkom blir mötet avgörande för upprättandet av kommunens krisorganisation. Efter U-Sammötet beslutar kommunalrådet att sammankalla en tjänstemannastab för att hantera händelsen.¹⁶ Beredskapssamordnaren Andreas Karlsson sammankallar kl 20.10 till stabsmöte genom SOS Alarm.¹⁷ Söndagen upplevs dock som relativt odramatisk och präglad av förvirring, snarare än av känslan att en kris är mycket nära förestående.¹⁸ Krisledningsnämnden sammankallas inte eftersom de kommunala nämnderna upplevs kunna hantera situationen. Det fanns inget behov av att föra över beslutsmakt från någon av de ordinarie nämnderna.¹⁹

Staben håller möte i kommunkontoret mellan klockan 21.00-22.30. Stabschef är kommundchef Frank Pfeiler. Kommunalrådet deltar, liksom ekonomichefen Christina Sandin och Marianne Grant, informatör.²⁰ Kommunchefen är även i fortsättningen ordförande under krisledningsstabens möten och kommunalrådet deltar ibland. Samarbetet mellan tjänstemän och politiker fungerar bra.²¹

Andreas Karlsson berättar under mötet att han har besökt brandområdet och Vallby brandstation och har parallellt med U-Sammötet samlat in information om branden på egen hand.²² Karlsson meddelar att räddningstjänsten har berättat att läget fortfarande är kritiskt och att branden rör sig mot Gammelby.²³ Ingen av deltagarna i kommunens möte upplever dock att kommunens invånare är hotade.²⁴

Staben diskuterar situationen, vart branden kan sprida sig, vilken typ av personal de behöver kalla in och hur organisationen ska fungera. Det anses viktigt att alla känner till

12 Länsstyrelsen i Västmanlands län, U-Sam minnesanteckningar 2014-08-03, kl 19:00; Länsstyrelsen i Västmanlands län, Storgruppsdiskussion 2015-03-27.

13 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

14 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

15 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

16 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

17 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

18 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

19 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

20 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

21 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

22 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

23 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

24 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31..

att något särskilt har inträffat. Ingen är särskilt oroad. Överlag är stämningen rätt lugn i Surahammars stab under hela händelsen. Staben är placerad långt ifrån den stressiga situationen i Ramnäs. Avståndet försvårar dock informationsinhämtningen.²⁵ Staben behöver mer information och beslutar att skicka beredskapssamordnaren Andreas Karlsson samt en informatör, Marianne Grant, till Ramnäs för att inhämta ny lägesbild som ska presenteras på ett nytt stabsmöte klockan 07.00 nästa morgon.²⁶

Andreas Karlsson anser att det enda sättet att få reda på något om branden är att vara på plats i Ramnäs.²⁷ Genom hans personliga kontakter inom räddningstjänst och polis, samt att han och Marianne Grant är de enda som i dåläget representerar en kommun i Ramnäs, får de av en slump ”röd ackreditering” och därmed fullt tillträde till den inre staben.²⁸ Detta gör att de i fortsättningen har möjlighet att få information direkt från staben, något som blir en mycket värdefull resurs under hela händelsen.²⁹ Karlssons arbete med informationsinhämtning försvåras dock av att han får i uppgift av länsstyrelsen att arbeta som stabspersonal i Ramnäs, snarare än samverkansperson för kommunen.³⁰ I allmänhet känner Surahammars kommun att länsstyrelsen pressar dem att skicka kommunanställda för att förstärka staben i Ramnäs, men att kommunen själv inte får ut mycket av det.³¹ Enligt kommunchefen kontaktas han inte av länsstyrelsen under händelsens första vecka.³²

Ett hundratal brandmän deltar nu i insatsen. Under kvällen begär räddningstjänsten förstärkningsresurser i form av specialflygplan från ERCC via MSB och försvarsdepartementet.³³

2.2 Evakuering, frivilliga och stöd till drabbade

Måndagen den 4 augusti hålls stabsmöte i kommunhuset mellan 07.30-10.00. Denna gång deltar även bl.a. Kurt Haraldsson, social- och utbildningschef och Sabine Dahlstedt, pressansvarig och samhällsbyggnadschef. Surahammar påbörjar aktivering av Posom, vilket meddelas på nästa U-Sammöte. Enligt räddningsledningen är begränsningslinjerna runt branden intakta i nuläget, men röken ligger tung över Gammelby.³⁴ Under måndagen meddelar länsstyrelsen att de tar över informationssamordningen.³⁵ Några timmar efter U-Sammötet ökar brandens intensitet samtidigt som vinden tilltar. Det är toppbränder, fallande träd, kraftig rökutveckling och vattenbrist.³⁶ På eftermiddagen gör den låga luftfuktigheten att vinden ökar vilket leder till ett extremt brandförlopp. Det är nästintill stormstyrka och vid 15-tiden sprids branden med en hastighet på 80 meter per minut. Det dånar i skogen av träd som fälls. Bran-

25 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31; Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

26 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-03.

27 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

28 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

29 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

30 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

31 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31; Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

32 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31

33 Justitiedepartementet, 2015 s. 60.

34 Länsstyrelsen i Västmanlands län, U-Sam, minnesanteckningar 2014-08-04, kl 19:00.

35 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

36 MSB, 2015, s.45-46.

Faktaruta 1: Posom

Enligt Socialstyrelsen bör det i varje kommun finnas en grupp för psykiskt och socialt omhändertagande (Posom) som snabbt kan rycka in vid en svår händelse. Omhändertagandet fungerar som ett medmänskligt stöd till drabbade men Posom kan även hjälpa till med praktiska problem. Gruppens utformning skiljer åt mellan kommuner men består ofta av personer från räddningstjänst, polis, sjukvård, socialförvaltning, skola och trosamfund (MSB 2011).

den tar sig med vindens hjälp över sjön Snyten, ett hopp på nästan två kilometer.³⁷

Under eftermiddagen inkommer mycket information till kommunens stab och stämningen upplevs bli väldigt dramatisk. Nya händelser inträffar mycket snabbt. Branden är inte längre ett "Sala-problem" utan en händelse som verkligen berör Surahammars kommun. Känslan i Surahammars stab är att branden är utom kontroll och att den kan spridas vart som helst.³⁸

De kommer snart få alarmerande nyheter. Under släckningsarbetet i närheten av den mindre orten Gammelby har ett par brandmän förstått att branden kommer sprida sig till bostadsområdet. Vid 15-tiden knackar de på och varnar boende och ryktet har spridit sig.³⁹ Hela Gammelby evakueras.⁴⁰ Inget VMA utgår,⁴¹ däremot rapporterar P4 Västmanland om evakueringen och beslutet meddelas senare på länsstyrelsens och kommunens hemsidor.⁴² Kommunens beredskapssamordnare, Andreas Karlsson, på plats i Ramnäs, hör av en slump talas om evakueringen och meddelar detta till staben i Surahammar.⁴³

Evakueringen av Gammelby får Surahammars kommun att förstå att även äldreboendet i Virsbo hotas. Staben beslutar att vårdtagare och de 42 boende i äldreboendet Dynabacken i Virsbo ska evakueras i förebyggande syfte. Personer som vårdas i eget boende ska erbjudas samma möjlighet. Kommunen har, genom användandet av olika scenarion, vissa förberedelser gjorda inför en evakuering av äldreboenden.⁴⁴ Kl 16.00 meddelar Surahammar under U-Sammötet att kommunen planerar för denna evakuering.⁴⁵ De andra kommunerna ska undersöka hur de kan hjälpa Sala och Surahammar.⁴⁶

I Ramnäs undrar Andreas Karlsson om busstransporter har ordnats fram till de evakuerade från Gammelby. Han får svaret från polisen att det är kommunens uppgift att ordna transporter. Karlsson kontakter Johan Ahlström, Västerås stad. De kommer överens om att det är bäst att Karlsson åker till Gammelby för att få mer information. När han anländer till Gammelby finns det inga bussar på plats. Det är också oklart vilka som har evakuerats och om alla brukare har tagits omhand eftersom det inte finns några evakuerings-

37 MSB, 2015, s. 45-46.

38 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

39 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31; Västmanlands Tidning, 2015.

40 Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2014, s. 10.

41 E-post, Karin Andersson, SOS Alarm, 2015-04-21.

42 P4 Västmanland, 2014; Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2014. Lägesbilder måndagen den 4 aug ; Surahammars kommun, Under branden, 2014.

43 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

44 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

45 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

46 Länsstyrelsen i Västmanlands län, U-Sam, minnesanteckningar 2014-08-04, kl 16:00.

listor. En del evakuerade kan ha åkt till Sala, på inrådan av länsstyrelsen.⁴⁷ Evakueringen av Gammelby präglas av oklart ansvar för insatsen.

Evakueringen av äldreboendet i Virsbo sker på kvällen.⁴⁸ Inget VMA utgår.⁴⁹ Beslutet meddelas på Surahammars kommuns hemsida kl 18:43 och på länsstyrelsens hemsida.⁵⁰ Kommunen erbjuder de evakuerade transport från Virsbo med bussar som redan har evakuerat invånare på andra platser. Bussarna stannar i Virsbo och tar med sig evakuerade därifrån. Ett problem uppstår då chaufförerna anser sig ha arbetat för länge och inte kan hämta de sista evakuerade personerna. Istället åker kommunens vaktmästare den sista gången. Insatsen pågår separat från räddningstjänsten och polisen, som inte hade någon åsikt om evakueringen

när de informerades i Ramnäs.⁵¹ Under kvällen kommer också fyra personer från Gammelby till Hammarskolan där kommunens Posom-grupp är installerad.⁵²

Surahammars kommun upplever att evakueringsarbetet överlag är mycket ineffektivt. Ingen samordnar frågor som vart invånare behöver flyttas eller var det finns tillgängliga platser. Varje

kommun arbetar självständigt vilket innebär att nödvändiga resurser, t.ex. boende för evakuerade, tillfaller den kommun som är ”först till kvarn”.⁵³ Kvällen är orolig och stressig för de frivilliga i Posom-gruppen eftersom informationsbristen är mycket stor.⁵⁴

Branden har nu spridit sig till fyra kommuner i länet. Tre räddningstjänster arbetar med släckningsarbetet som har pågått i flera dagar. På måndagskvällen kommer en formell förfrågan till länsstyrelsen om att skicka personer till Ramnäs för att etablera en samverkansstab där. Räddningstjänsterna menar att deras resurser nu är otillräckliga. Samtliga räddningschefer önskar att länsstyrelsen ska överta kommunernas räddningstjänstansvar och upprätta en samverkansstab.⁵⁵

Tisdagen den 5 augusti hålls stabsmöte i Surahammars kommun 07.30-10.00.⁵⁶ Nu har planering inför evakuering av äldreboendet Städet i Ramnäs påbörjats. Personal-

Faktaruta 2: VMA och myndighetsmeddelande

Viktigt meddelande till allmänheten (VMA) kan begäras av räddningsledare, polisen, smittskyddsläkare, SOS Alarm och anläggning med farlig verksamhet. Meddelandet skickas från SOS Alarm till sändningsledningen för Sveriges radio som sänder i sina kanaler, privat lokalradio och i vissa tv-kanaler. Myndighetsmeddelande är inte lika brådskande som VMA. Den myndighet som vill sända ett meddelande kontaktar Sveriges radio P4 (Krisinformation, 2014).

47 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

48 Surahammars kommun, Protokoll krisledningsnämnd 2014-08-05.

49 E-post, Karin Andersson, SOS Alarm, 2015-04-21.

50 Surahammars kommun, Under branden, 2014; Länsstyrelsen i Västmanlands län, 2014. Lägesbilder måndagen den 4 aug.

51 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

52 Surahammars kommun, Protokoll krisledningsnämnd 2014-08-05.

53 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

54 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

55 Tilly, Karin, 2014.

56 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-05. Deltagare i stabsmötet: Frank Pfeiler, Stabschef, Christina Sandin, Stf Stabschef, Sabine Dahlstedt, Pressansvarig, Ingrid Bertilsson, Informationsansvarig, Andreas Karlsson, Beredskap- och säkerhetsansvarig, Birgitt Fahlgren, Posom.

planering för arbete över en längre period genomförs.⁵⁷ Klockan 10.15 tar staten över räddningstjänstansvaret, vilket meddelas på en presskonferens i Ramnäs klockan 13.00.⁵⁸ En timme efteråt har krisledningsnämnden i Surahammar ett informationsmöte för första gången under branden. Kommunen informerar dem om att ingen kan ge klara besked om brandens utbredning, men att det under dagens presskonferens har meddelats att läget ser något mer gynnsamt ut, samt att räddningstjänsten koncentrerar sig just nu på att skydda och begränsa. Det understryks på mötet att det är viktigt med rätt information till kommunens hemsida. Kommunen ska också få veta på U-Sammötet klockan 15.00 om hela Virsbo behöver utrymmas eller ej. Krisledningsnämnden anser att händelsen kan hanteras i ordinarie verksamhet och att nämnden därför inte behöver aktiveras.⁵⁹

Tisdagen ses som det tillfälle då evakueringsarbetet definitivt förs upp från kommunnivå till samverkansstaben i Ramnäs.⁶⁰

På onsdagsmorgonen den 6 augusti meddelas under Surahammars stabsmöte att inga evakueringsbehov föreligger i kommunen. Posom-gruppen går ner i beredskap, efter samråd med staben i Ramnäs, men kan aktiveras igen vid behov.⁶¹ Under torsdagen den 7 augusti ska en allmän evakueringsplan, som ska kunna användas överallt, vara klar 14.00.⁶² Surahammar meddelar på U-Sammötet att de är hårt belastade och att de har framfört detta till Ramnäs-staben.⁶³ På fredagen den 8 augusti är en evakueringsplan i detalj klar för Surahammars kommun.⁶⁴

Under lördagen den 9 augusti blir det oroligt i Norberg. I Ramnäs representerar Christina Sandin, ekonomichef, Surahammar i evakueringsgruppen. Tillsammans med de andra kommunernas representanter i gruppen samordnar hon evakueringsfrågor för hela länet. I gruppen anses det viktigt att kommunerna ses som en helhet och att ingen kommun arbetar separat med evakuering. Gruppen arbetar mycket intensivt ända in på kvällen för att få kontroll över vilka som behöver evakueras och vart. De får en mycket bra regional överblick. Informationen de samlar in kan också användas om andra orter i länet skulle behöva evakueras. Plötsligt försvinner hotet mot Norberg och arbetet minskar.⁶⁵

Den 11 augusti upplöses evakueringsgruppen i Ramnäs och kommunen behöver inte längre ha representanter på plats. Vissa personer från evakuerade äldreboenden kan också börja återvända hem.⁶⁶ Kommunens stab beslutar att Posom inte ska knacka dörr i de drabbade områdena. Däremot ska information skickas ut till drabbade i Gammelby och Seglingsberg, samt till enskilda brunnsägare vars vatten ska kontrolleras.⁶⁷

57 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-05.

58 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-06.

59 Surahammars kommun, Protokoll krisledningsnämnd, 2014-08-05.

60 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

61 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-05.

62 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-07.

63 Länsstyrelsen i Västmanlands län, U-Sam minnesanteckningar 2014-08-07 kl 16:00.

64 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-08.

65 Surahammars kommun, Evakuering, frivilliga och krisstöd. Fokusgrupp 2015-03-31.

66 Surahammars kommun, 2015-08-13; Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-11.

67 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-15; Surahammars kommun, 2015-08-13.

FRG Surahammar arbetade i Ramnäs under händelsen. Kommunen är dock kritisk till hur Civilförsvarfsförbundet har aktiverat andra kommuners FRG.⁶⁸ Surahammars kommun lånade även ut gymnastikhallar så att FRG kunde ge logi till räddningspersonal, som mest fanns 250 bäddar med sängkläder tillgängligt, inklusive tvätt.⁶⁹

2.3 Information till allmänhet och medier

I detta avsnitt beskrivs hur Surahammar organiserade informationsarbetet, vilka informationskanaler de arbetade med och vilken information som spreds. Under brandens första dagar upplevs informationsarbetet som en av de svåraste uppgifterna.⁷⁰ Marianne Grant, informatör i kommunen, blir genom media varse om branden på torsdag kväll den 31 juli. Lördagen den 2 augusti funderar Grant på om hon behöver publicera någonting kring branden. Samtidigt ringer kommunens beredskapssamordnare och informerar om händelseutvecklingen. Grant skriver ett första inlägg på kommunens hemsida på eftermiddagen. Det framgår av artikeln att en liten del av branden är i Surahammar och att branden är okontrollerad, den största i området på över 40 år och kommer ta flera dagar att släcka. Grant söker också mer information om händelsen då hon misstänker att branden skulle kunna beröra kommunen mer.⁷¹

På söndagskvällen den 3 augusti deltar Grant i Surahammars kommuns stabsmöte med anledning av branden och åker därefter med beredskapssamordnaren för att inhämta lägesbild från yttre ledningsplats i Ramnäs. På måndagen den 4 augusti får Grant ett samtal från länsstyrelsen som berättar att den har skickat ett par informatörer till Ramnäs. Länsstyrelsen tycker att Surahammar också borde göra det och kommunen instämmer. I egenskap av informatör åker Grant och en informatör från Fagersta till Ramnäs. Länsstyrelsen upplevs leda informationsarbetet under dagen men har svårt att få fram bekräftad information som kommunerna och länsstyrelsen kan gå ut med.⁷² Här uppstår ett betydande problem för informationsarbetet och det blir oklart hur informationsfrågor ska lösas.

På plats i Ramnäs arbetar också Sabine Dahlstedt som informatör, till vardag samhällsbyggnadschef i Surahammars kommun. Dahlstedt och Grant strävar efter att förmedla information till kommunen. De ser detta som sitt huvuduppdrag men blir också belagda med andra uppgifter, t.ex. att svara i en informationstelefon eller hjälpa annan personal. De känner också att de skulle behöva en bättre bild av informationsbehovet hos allmänheten i den egna kommunen.⁷³ Genom att sitta i Ramnäs får de dock reda på saker snabbare. På Surahammars hemsida lägger de ut lägesbilder från länsstyrelsen och mer kommunspecifik information.⁷⁴

De två informatörerna arbetar i skift i Ramnäs. Arbetet är påfrestande och sker i ett litet rum utan ventilation. Svetten rinner. Informatörerna blir inte avlösta av länsstyrelsen

68 Länsstyrelsen Västmanlands län, Frivilliga på insats [...]; Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

69 Surahammar kommun, 2015-08-25; Wählberg, Jannike, 2015-04-20.

70 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

71 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

72 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31; Surahammars kommun 2015-08-13.

73 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

74 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

som planerat. Under natten när belastningen är mindre förbereder de två informatörerna information som allmänheten kan behöva inför en evakuering, t.ex. packningslistor.⁷⁵

Tisdagen den 5 augusti ökar antalet personer som arbetar i Ramnäs, vilket gör att de två informatörerna upplever stämningen som mer rörig. På morgonen samtalar de inblandade kommunernas informatörer med varandra. De andra kommunernas informatörer kallar fortfarande branden för ”Salabranden”, trots att det brinner i fyra kommuner. Grant upplever det som om alla inte är riktigt uppdaterade. Under tisdagen anger informatörerna numret till Salas kontaktcenter som det officiella informationsnumret. Även Vårdguidens 11 77 läggs till för frågor om röken.⁷⁶

Onsdagen upplevs av informatörerna i Ramnäs som ännu mer rörig än gårdagen p.g.a. länsstyrelsens övertagande av den kommunala räddningstjänsten. Nu får Surahammars informatörer dock bättre information om händelseutvecklingen. En utsedd person går mellan räddningsledningen och dem som arbetar med information, en viktig förbättring. Genom att samverkansstaben i Ramnäs har upprättats minskar trycket på Surahammars kommuns organisation.⁷⁷ Informatörerna får hantera många olika frågor i Ramnäs. På kommunens hemsida korrigeras ett felaktigt VMA, som ombad boende i Virsbo att evakuera p.g.a. vattenbombningar.⁷⁸ Informatörerna vidarebefordrar också meddelanden från länsstyrelsen, t.ex. naturfrågor och lägesbilder över släckningsarbetet.⁷⁹ Andra frågor som de hanterar i Ramnäs är hur djurlivet påverkas av branden,⁸⁰ samt problemen att ta sig in och ut i avspärrade områden, bl.a. hålls kontakt med de drabbade industrierna i Virsbo.⁸¹

Kommunchef Frank Pfeiler, kommunalråd Britt-Inger Fröberg m.fl. besöker Virsbo och Gammelby under onsdagen. Syftet med besöket är att sprida lugn, att synas och känna av vad som händer och visa att kommunen bryr sig om hur invånarna mår.⁸² De åker även ut under följande dag.⁸³ Torsdagen den 7 augusti publicerar kommunalrådet ett meddelande på hemsidan, där hon bl.a. tackar för hjälpen vid insatsen och skänker en tanke åt drabbade personer:

”Mina tankar går till alla som svävar i ovisshet om vad som hänt med fastigheten, skogen eller annan egendom i området. Värden som i många fall representerar hårt arbete under lång tid och som inte kan mätas i pengar.”⁸⁴

Under fredagen den 8 augusti upprättas en informationspunkt i Virsbo bemannad med kommunalrådet, tjänstemän från kommunen, finskspråkiga, samt personal från Röda korset.⁸⁵ Kommunens bild av informationspunkten är att den fungerar bra, den har upp-

75 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

76 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

77 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

78 Surahammars kommun, 2014. Under branden; E-post, Karin Andersson, SOS Alarm, 2015-04-21.

79 Surahammars kommun, Under branden, 2014.

80 Surahammars kommun, Under branden, 2014.

81 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

82 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-07.

83 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

84 Surahammars kommun, Under branden, 2014.

85 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-07.

skattats av invånare som har haft behov av att prata. Det upplevs även som positivt att Röda korset är på plats.⁸⁶ Den finskspråkiga personalen närvarar då Surahammar är ett finskspråkigt förvaltningsområde. Viss information på finska ska ha publicerats på hemsidan men inte under händelsens första fas.⁸⁷

På fredagen är informatörerna väldigt trötta efter att ha arbetat nästan dygnet runt i en vecka i Ramnäs. De tar in två webpublicister som ska arbeta med kommunens hemsida.⁸⁸ I slutet av veckan lugnar det ned sig. Även om lördagen den 9 augusti är orolig känns det som om det värsta

är över för informatörerna. De upplever att arbetsbelastningen minskar under helgen. Dricksvattnet på vissa platser i Surahammar smakar dock rök och vattenförsörjningen blir en fråga. Invånarna meddelas om orsaken till röksmaken, att det är ofarligt men att de också kan hämta dricksvatten på en utsedd plats i kommunen.⁸⁹ Den 11 aug flyttar informationsgruppen hem från Ramnäs.⁹⁰

En faktor som stärkte informationsarbetet var att kommunens hemsida fungerade hela tiden. Surahammars teknik höll, medan länsstyrelsens hemsida kraschade. En av informatörerna hade dock inte tillgång till en bärbar dator. De var också trötta en lång tid efter att den akuta fasen av branden var avklarad.⁹¹

Faktaruta 3: Förvaltningsområde för minoritetsspråk

Ett förvaltningsområde för minoritetsspråk utses i Lag (2009:274) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, eller genom frivillig anslutning. Inom ett förvaltningsområde har bl.a. medlemmar av en finskspråkig minoritet rätt att kommunicera muntligt och skriftligt på finska med myndigheter inom förvaltningsområdet.

2.4 Ersättningsfrågor och kommunens efterarbete

Fredagen den 8 augusti möter samtliga drabbade kommuner MSB för att diskutera ersättning för brandbekämpningens utgifter. MSB:s utsända handläggare meddelar att kommunerna inte kan förvänta sig någon ersättning, något som får kommunalråden att lämna mötet i protest. De fyra kommunerna ser detta som oacceptabelt. Summorna är i nuläget enorma och kommunerna ser ingen möjlighet att själva stå för kostnaderna. MSB:s handläggare menar att kommunerna kan få tillbaka det som har överstigit den kommunala självrisken, men inte allt.⁹² De företag som har deltagit i hanteringen av händelsen uppges ha svårt att få betalat, en fråga som ska tas upp med länsstyrelsen.⁹³

Försvarsminister Karin Enström går ut i media och säger att kommunerna ska få den ersättning de behöver så fort som möjligt. Staten eller EU-fonder kan stå för kostnaderna.

86 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-11.

87 Dahlstedt, Sabine, 2015-08-27.

88 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

89 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31; Surahammars kommun, Under branden, 2014.

90 Surahammars kommun, Stabsprotokoll, 2014-08-11.

91 Surahammars kommun, Information till allmänhet och medier. Fokusgrupp 2015-03-31.

92 Dagens Nyheter, 2014-08-09.

93 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-15.

Alla kostnader förutom den kommunala självriskan ska betalas, även andra kostnader som inte är kopplade den specifika räddningsinsatsen kan komma att ersättas.⁹⁴

Surahammars kommun är, jämförelsevis, inte särskilt drabbad av branden. Tidigt efter brandens akuta fas, den 15 augusti, bekräftas att ingen av kommunens invånare har fått sitt hem drabbat och inga skogsägare uppges vara i behov av psykosocialt stöd.⁹⁵ Trycket på Posom är mycket lågt.⁹⁶

Kommunens efterarbete sker till stor del genom många möten hos länsstyrelsen. Kommunen upplevde att alldeles för många frågor skulle lösas genom arbete med Posom. Kommunen betraktade Posom som ett första akut krisstöd och tyckte att andra aktörer skulle ta över därefter, t.ex. landstinget. Nästan ingen invånare sökte psykosocialt stöd. Länsstyrelsen tyckte att kommunen felbedömde behovet av psykosocialt stöd och ansåg att kommunen borde fortsätta verksamheten.⁹⁷ Kommunen ansåg inte att var rimligt att hålla igång Posom-funktionen enbart för att länsstyrelsen önskade det.⁹⁸

Bilden hos Surahammars kommun är att länsstyrelsen inte förstår att kommunerna drabbades olika av branden och att förutsättningarna för efterarbetet därmed skiljer sig åt.⁹⁹ Kommunchefen anser att hanteringen av branden skapade en unik sammanhållning i länet, men att länsstyrelsen förstörde sina goda relationer till kommunerna på grund av länsstyrelsens attityd i efterarbetet.¹⁰⁰

Ekonomisk ersättning är ett annat moment som skapar irritation i Surahammars kommuns efterarbete. Inledningsvis var länsstyrelsen och kommunerna överens om att söka ersättning tillsammans. Enligt Surahammars kommun meddelar plötsligt länsstyrelsen att de har sökt ersättning separat, vilket uppfattas som att länsstyrelsen därmed har frångått beslutet. Kommunen uppfattar också att informationsarbetet ska samordnas med länsstyrelsen. I allmänhet finns det en inställning att länsstyrelsen först kommer överens med kommunerna om att efterarbetet ska hanteras gemensamt, men att länsstyrelsen därefter ändå agerar helt självständigt.¹⁰¹ Länsstyrelsen anser att det bitvis var svårt att få med kommunerna i efterarbetet, t.ex. att få kommunerna att ta ansvar för vissa frågor, men att det gick lättare på slutet. Det var svårt att få kommunerna att själva ta ansvar för vissa frågor.¹⁰²

En annan fråga i efterarbetet rör brandsläckningsskummet X-fog.¹⁰³ Ställföreträdande räddningsledare meddelade i media att insatschefen hade beslutat att inte använda skummet i brandflygplanen då X-fog misstänktes vara miljöfarligt.¹⁰⁴ Medlet ska trots detta ha använts på marken utan beslut från räddningsledaren.¹⁰⁵ Surahammars kommuns be-

94 Dagens Nyheter, 2014-08-09.

95 Surahammars kommun, Stabsprotokoll 2014-08-15.

96 Surahammars kommun, Svar: Begäran om lägesrapport 2014-08-26.

97 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion 2015-03-31.

98 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

99 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

100 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen. Fokusgrupp 2015-03-31.

101 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen, fokusgrupp 2015-03-31.

102 Jacobsson, Åke, 2015-05-05.

103 SVT Örebro, 2014.

104 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen, fokusgrupp 2015-03-31.

105 Uddholm, Lars-Göran, 2015-04-09; Åhnberg, Patrik, 2015-03-20.

redskapssamordnare, Andreas Karlsson, fotograferade använda tankar vid Seglingsbergs vattentäkt och får bekräftat av förmedlaren att skummet användes under släckning vid brandens västra flanker. Surahammars kommun begärde av länsstyrelsen att få ta del av dokumentationen kring användningen av X-fog men fick enbart ett ofullständigt räddningsledarbeslut från den 8 augusti, där användning av medlet på marken godkänns.¹⁰⁶ Det framgår inte vem som har fattat beslutet och det förblir därför oklart vem som egentligen är ansvarig för att skummet användes.

En annan stor utmaning efter branden är alla de personer som vänder sig till kommunen med en önskan om att få information om händelsen till utvärderingar, uppsatser m.m.¹⁰⁷ Kommunen informerar också turister och ägare av sommarhus.¹⁰⁸

---

106 Surahammars kommun, Politiska relationer och Länsstyrelsen, fokusgrupp 2015-03-31; Surahammars kommun, 2015-08-13.

107 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion, 2015-03-31.

108 Surahammars kommun, Storgruppsdiskussion, 2015-03-31.

3. Slutdiskussion

Surahammar drabbades inte lika hårt av branden i jämförelse med andra berörda kommuner. Evakueringar skedde men under relativt lugna former, det var till största delen bolagsskog som brann, inga fastigheter förstördes och behovet av psykosocialt stöd var mycket litet. Istället handlar Surahammars upplevelse i stor mån om lägesuppfattning, informationsspridning och efterarbete.

Surahammar valde att inte låta krisledningsnämnden träda i funktion. Kommunen ansåg att den ordinarie organisationen bäst kunde lösa uppgifter, och då fanns det ingen anledning att aktivera krisledningsnämnden. Krisledningsnämnden fick information kontinuerligt under händelsen, och frågan om krisledningsnämnden skulle träda i funktion togs upp vid flera tillfällen. Krisledningsnämnden var således fullt införstådd i händelsens art och i kommunens hantering av händelsen. Hade Surahammar av någon anledning behövt aktivera krisledningsnämnden, hade det varit enkelt för krisledningsnämnden att börja arbeta.

Som i många stora kriser var det inledningsvis svårt att förstå vilket hot branden utgjorde. Det uppstod också oklarheter mellan länsstyrelsen och kommunen om vilken information som hade delats kring brandspridningen. En viktig faktor i Surahammars kommuns lägesuppfattning var beredskapssamordnarens aktiva informationssökning i staben i Ramnäs. Tillsammans med kommunens informatörer utgjorde han en oerhört viktig länk till kommunens egen stab som upprättades i Surahammar. Beredskapssamordnarens aktiva informationssökning visade dock att personliga kontakter, egna initiativ, arbete på plats och ren slump avgjorde vilken information som nådde kommunen. Samordnaren kunde genom sin kännedom inom polis och räddningstjänst få tillträde till räddningsarbetets kärna och därmed få tillgång till information om brandens spridning och evakueringar som annars inte skulle ha blivit tillgänglig. Överlag anser de inblandade att det fanns fördelar med att vara en liten kommun där många är bekanta med varandra och villiga att ställa upp när det behövs.

Avståndet till Ramnäs gjorde att Surahammars kommun stab upplevde stämningen under händelsen som ganska lugn, men informationsinhämtningen blev också svårare på grund av avståndet. En annan faktor som försvårade informationsarbetet var att kommunens utsända även fick arbeta som ren stabspersonal i Ramnäs, vilket begränsade möjligheten att arbeta med samordning mellan kommunen och staben i Ramnäs. Arbetet i Ramnäs var också påfrestande och den utsända personalen var mycket trött i slutet. I alla skeden av en händelse är det viktigt att ha förståelse för samtliga aktörers olikheter, i synnerhet för samordnande funktioner. Surahammars kommun anser att sammanhållningen i länet under branden var mycket god men att efterarbetet präglades av oförståelse och brutna löften från länsstyrelsens sida. Kommunen upplever att länsstyrelsens agerade utan att samråda med kommunerna och att överenskommelser med kommunerna inte hölls. Länsstyrelsen ska också enligt kommunen ha haft liten förståelse för att länets kommuner drabbades olika av branden.

Vad kan Surahammars kommun lära av händelsen?

- Loggföring behöver förbättras.¹⁰⁹ I synnerhet mötesprotokoll under stabsarbete och andra möten, t.ex. telefonkonferenser. Beslut som fattas utanför ordinarie stabsmöten behöver loggföras separat. Det ska gå att se när ett visst beslut har fattats. Skriftlig dokumentation underlättar också spridning av lägesbild.
- Kommunens informatörer på plats i Ramnäs var ganska avskärmade. De hade behövt en bättre uppfattning om situationen för den egna organisationen på hemmaplan och vilka behov som fanns i den egna kommunen. Informatörerna utgör en mycket viktig länk till medborgarna, och kontakten mellan informatörerna och kommunens stab hade behövt vara tätare. En förklaring är att kommunens personal i Ramnäs även behövde utföra andra uppgifter än att arbeta för kommunens räkning. Även den länk som utgjordes av beredskapssamordnaren, som åkte mellan Surahammar och samverkansstaben, försvagades av att samordnaren belades att utföra rent stabsarbete i Ramnäs istället för att få en avgränsad samordningsroll.
- Det är en fördel om nödvändig teknisk utrustning, exempelvis datorer, är lätt att flytta på och arbeta med på andra platser än den vanliga arbetsplatsen.
- Uthållighet är en viktig faktor under en kris. En del personal var mycket trött efter att ha arbetat en längre tid i Ramnäs och fick inte möjlighet att återhämta sig fullständigt innan de återgick till sina vanliga arbetsuppgifter. Även om arbetsplanering skedde för en längre period är det alltid viktigt att tänka på arbetsbelastningen i ett långt perspektiv. Samtidigt finns alltid risken att arbetet inte sker på samma sätt om en ny person tar vid. Ny personal finns inte heller alltid tillgänglig.
- Mer skriftlig information borde ha publicerats på finska, t.ex. på kommunens hemsida, då Surahammar är ett finskspråkigt förvaltningsområde.

Goda exempel under händelsen.

- Informationsinhämtning på plats ger bäst resultat och kan inte ersättas på distans. Detta syntes genom att kommunens beredskapssamordnare och informatörer på plats i Ramnäs var en mycket viktig informationskälla och att beredskapssamordnaren, i den mån det var möjligt, uppdaterade kommunens egen stab på plats i Surahammar.
- Personliga kontakter i krishanteringsnätverket bidrog också till att informationsinhämtningen förstärktes, liksom hanteringen av krisen i allmänhet. God personkänedom i allmänhet var en styrka i kommunen.
- Trots att kommunen var relativt förskonad från brandens härjningar behövde vissa delar av kommunen evakueras. Evakueringen av Gammelby var den första

¹⁰⁹ En slutsats kommunen själv har dragit i: Surahammars kommun 2014, *Erfarenheter från skogsbranden*.

evakueringen av de fyra drabbade kommunerna och skedde på initiativ av räddningstjänsten, dock utan att annonseras genom VMA. Denna evakuering gjorde också att Surahammars kommun insåg att andra invånare i kommunen kunde vara hotade. Surahammars kommun tog själva beslutet att i förebyggande syfte evakuera äldreboendet i Virsbo samt personer med behov av hemtjänst, även om räddningstjänsten inte hade fattat det beslutet. Kommunen agerade proaktivt utifrån sin egen bedömning av situationen.

- I egenskap av finskt förvaltningsområde gav Surahammar möjlighet för medborgare att kommunicera muntligt på finska.
- Samarbetet i kommunen fungerade utmärkt, och att representanter från kommunen tillsammans åker ut till drabbade områden för att möta medborgarna är mycket viktig del i det förtroendeskapande arbetet.

4. Referenser

Artiklar

- Dagens Nyheter.** 2014-08-09. "Sveriges kommuner lovas ersättning för insats". Sundberg, Marit, Lagerwall, Katarina & de la Reguera, Erik. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/kommuner-lovas-ersattning-for-insats/> (Hämtad 2015-06-05)
- P4 Västmanland, Sveriges Radio.** 2014-08-04 kl 15:06. "Evakuering av boende i Gammelby". <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=112&artikel=5929600> (Hämtad 2015-06-05)
- Sveriges Television Örebro.** 2014-08-06. "Snabb släckningsmetod ratas – av miljöskäl". <http://www.svt.se/nyheter/regionalt/orebro/snabb-slackningsmetod-ratas-av-miljoskal> (Hämtad 2015-06-05)
- Västmanlands Tidning.** 2015-08-04 kl 14:51. "Boende nära branden". <http://vlt.se/nyheter/hallstasura/1.2582300-boende-nara-branden> (Hämtad 2015-06-05)

E-post

- Andersson, Karin;** chef tjänsteutveckling krisberedskap och tjänsteägare krisberedskap, SOS Alarm. E-post 2015-04-21.
- Surahammars kommun,** synpunkter på rapportutkast. E-post 2015-08-13.

Internet

- Krisinformation,** 2014. *VMA: Så varnas allmänheten.* <https://www.krisinformation.se/detta-gor-samhallet/vad-ar-en-kris/vma-sa-varnas-allmanheten> (Hämtad 2015-06-08)
- Länsstyrelsen i Västmanlands län,** 2014. *Lägesbilder måndagen den 4 aug.* <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/manniska-och-samhalle/krisberedskap/skogsbranden/tidigare-uppdateringar/vecka-32/Pages/mandagen-den-48.aspx> (Hämtad 2015-06-05)
- MSB.** 2011. *Psykiskt och socialt stöd vid olyckor och kriser.* <http://www.dinsakerhet.se/Vid-olycka/POSOM/> (Hämtad 2015-06-08)
- Surahammars kommun.** 2014. *Under branden.* <http://www.surahammar.se/omkommunen/skogsbranden/underbranden.4.1290a9414cb1e4fbc642a5.html> (Hämtad 2015-06-05)

Intervjuer

- Dahlstedt, Sabine;** informatör Surahammars kommun. Telefonintervju 2015-08-27.

- Jacobsson, Åke**; chef särskild organisation för hantering av skogsbranden, Länsstyrelsen i Västmanlands län. Intervju 2015-05-05.
- Uddholm, Lars-Göran**; brandchef, Södertörns brandförsvärsförbund. Intervju 2015-04-09.
- Wählberg, Jannike**; Civilförsvärsförbundet. Intervju den 2015-04-20.
- Åhnberg, Patrik**; säkerhetschef, Stadsledningskontoret, Stockholms stad. Intervju 2015-03-20.

Loggar och minnesanteckningar

- Länsstyrelsen i Västmanlands län.** 2014. *U-Sam minnesanteckningar* 2014-08-03 kl 19:00.
- Länsstyrelsen i Västmanlands län.** 2014. *U-Sam minnesanteckningar* 2014-08-07 kl 16:00.
- Länsstyrelsen i Västmanlands län.** 2014. *U-Sam, minnesanteckningar* 2014-08-04 kl 16:00.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-03.
- Surahammars kommun.** 2014. *Bilaga till stabsprotokoll* 2014-08-03.
- Surahammars kommun.** 2014. *Protokoll krisledningsnämnd* 2014-08-05.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-05.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-06.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-07.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-08.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-11.
- Surahammars kommun.** 2014. *Stabsprotokoll* 2014-08-15.
- Surahammars kommun.** 2014. *Svar: Begäran om lägesrapport* 2014-08-26.
- Tilly, Karin,** 2014. Länsstyrelsen i Västmanlands län. *Skogsbrand Västmanland Karin Tilly-logg.*

Offentliga dokument och litteratur

- Försvärsförskolan,** 2014-12-15, *Offert: Utvärdering av hanteringen av skogsbranden i Västmanland 2014.* FHS 640/2014.
- Helsloot, Ira; Boin, Arjen; Jacobs, Brian; Comfort, Louise K.** 2012, *Mega-crises: understanding the prospects, nature, characteristics, and the effects of cataclysmic events.* Springfield, Ill: Charles C Thomas.
- Justitiedepartementet.** 2015. *Rapport från skogsbrandsutredningen.*
- Lag (2009:274)** om nationella minoriteter och minoritetsspråk.
- Länsstyrelsen i Västmanlands län.** 2014. *Skogsbranden i Västmanland 2014. En dokumentation utgiven av länsstyrelsen i Västmanlands län.*

Länsstyrelsen Västmanlands län. *Frivilliga på insats – en rapport om FRG-insatserna under skogsbranden i Västmanland 2014.* (Opublicerat material).

MSB. 2015. *Observatörsrapport - Skogsbranden i Västmanland 2014.*

Surahammars kommun. 2014. *Erfarenheter från skogsbranden 2014, erfarenheter från beredningsgrupp/stab.*

Processledning och fokusgrupper

Länsstyrelsen i Västmanlands län, storgruppsdiskussion med 25 personer
2015-03-27.

Surahammars kommun, *Evakuering, frivilliga och krisstöd.* Fokusgrupp med fem personer 2015-03-31.

Surahammars kommun, *Information till allmänhet och medier.* Fokusgrupp med två personer 2015-03-31.

Surahammars kommun, *Politiska relationer och länsstyrelsen.* Fokusgrupp med tre personer 2015-03-31.

Surahammars kommun, *Storgruppsdiskussion med tio personer* 2015-03-31.

Surahammar kommun 2015-08-25. *Återkopplingsmöte.*

